

ปลูกป่าในหัวใจคน เพื่อสร้างคนรักษาป่า

โครงการเส้นทางศึกษารธรรมชาติ
ในป่าชุมชนบ้านห้วยน้ำ

จากโครงการอนุรักษ์ป่าชุมชนต้นน้ำบ้านห้วยนา อำเภอสันติสุข จังหวัดน่าน เมื่อปีก่อน ระยะเวลาผ่านไปแม้ไม่นานนัก แต่ก็เพียงพอที่จะทำให้ป่าชุมชนต้นน้ำ ได้อย่างสงบ โดยปราศจากการคุกคามและการบุกรุกทำลายด้วยน้ำมือมนุษย์ กระทั่งปัจจุบันป่าต้นน้ำ บ้านห้วยนาฟื้นฟูจนกลับมีสภาพอุดมสมบูรณ์มากขึ้น อย่างชัดเจน

มะขามป้อม

คุณค่าที่เกิดขึ้น

- ภูมิใจที่ทำให้ป่ากลับมาสมบูรณ์ขึ้น
- เห็นความเชื่อมโยงระหว่างคนกับป่า
- กล้าแสดงออก
- มีภาวะผู้นำ
- มีความรับผิดชอบ

2556

2557

ขั้นตอนการทำงาน

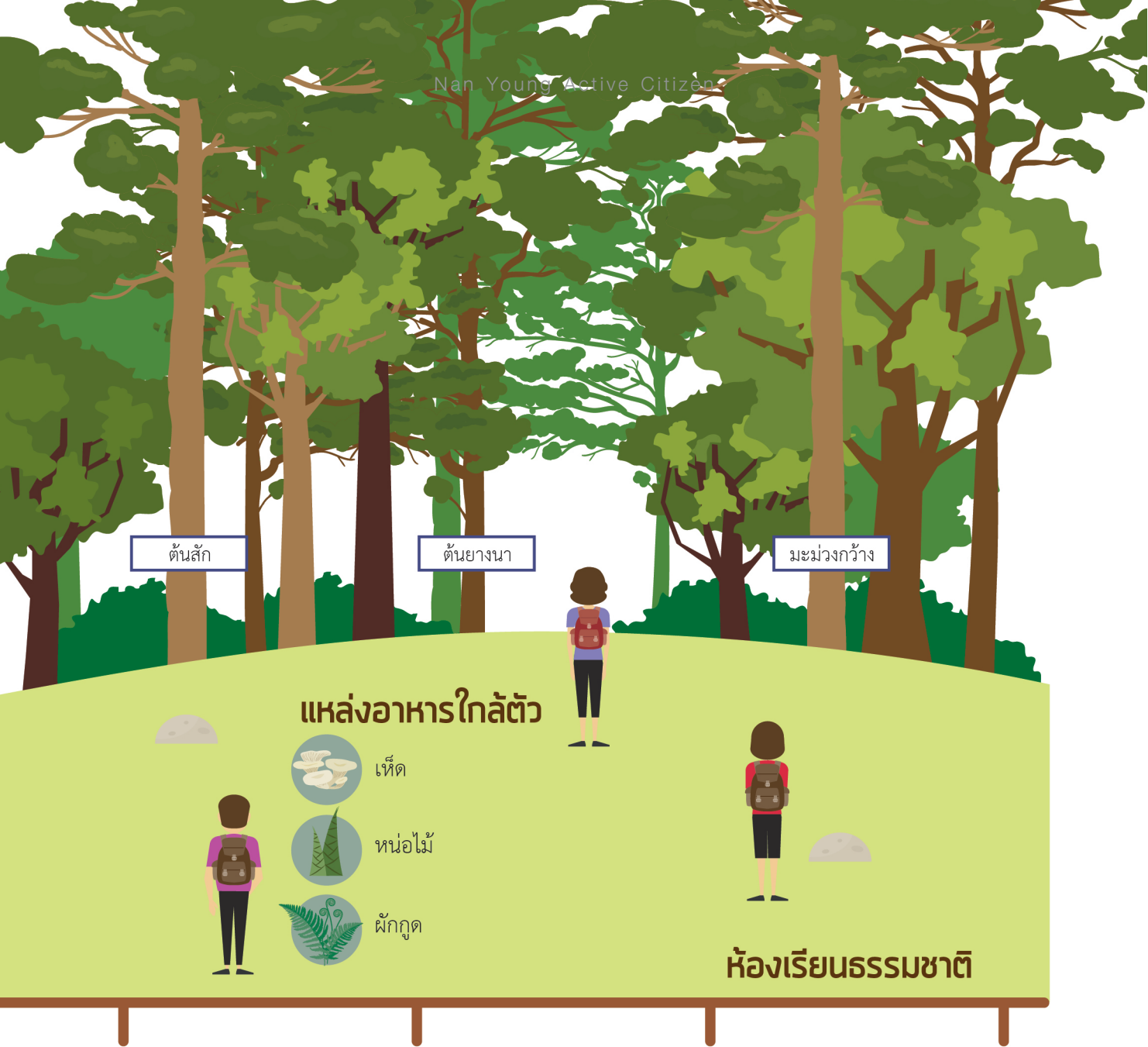
หาแนวร่วม

กำหนดเป้าหมายโครงการ

เก็บข้อมูลพืชอาหารในป่า
สำรวจแหล่งน้ำ

ทีมงานคาดหวังว่า โครงการเส้นทางศึกษาธรรมชาติป่าชุมชนบ้านห้วยนา จะต้องสร้างความเปลี่ยนแปลงให้เกิดขึ้น 2 ระดับ ได้แก่

- **ระดับแรก** ให้เส้นทางศึกษาธรรมชาติเป็นเส้นทางแหล่งอาหารของคนในชุมชน และชุมชนข้างเคียง และเป็นเส้นทางศึกษาเรียนรู้ด้านชีววิทยาแก่นักเรียนในโรงเรียนต่าง ๆ
- **ระดับที่สอง** ยกระดับป่าชุมชนต้นน้ำบ้านห้วยนาให้เป็น “แหล่งเรียนรู้และเส้นทางศึกษาธรรมชาติ” ที่พร้อมเปิดรับผู้สนใจและนักท่องเที่ยวที่มีใจรักป่า ได้เข้ามาสัมผัสธรรมชาติอย่างใกล้ชิด

จัดกิจกรรมเปิดป่า ชวนเครือข่ายเยาวชนเรียนรู้ป่า เสวนาบทบาทผู้ใหญ่ต่อเยาวชนเพื่อป่ายั่งยืน

จากที่ไม่สนใจ พอเห็นเด็กๆ กำลัง
 ชาวบ้านก็หันมาให้ความร่วมมือ เข้ามา
 ช่วยเด็กทำ พอได้ร่วมกิจกรรมกับเด็ก
 ได้เห็นเด็กๆ ร่วมไม้ร่วมมือกันดี ชาวบ้าน
 ก็เริ่มยอมรับ นอกจากผู้ใหญ่แล้ว เด็กจาก
 บ้านพ่วงกับบ้านป่าแดด หลังจากได้เข้า
 ร่วมโครงการ เห็นป่าบ้านห้วยนาฟื้นฟูขึ้น
 จากฝีมือของตัวเอง เขาก็อยากกลับไป
 พัฒนาป่าบ้านตัวเองด้วย เด็กๆ มีความสุข
 ที่ได้ทำกิจกรรมร่วมกัน มีปัญหาอะไรก็
 มานั่งพูดคุยกันได้ทุกเรื่อง

จากโครงการอนุรักษ์ป่าชุมชนบ้านห้วยนา ตำบลบ้าน
 ป่าแดด อำเภอสันติสุข จังหวัดน่าน ที่ชวนเยาวชนและ
 คนในชุมชนฟื้นฟูป่าชุมชนเมื่อปีก่อน แม้เวลาผ่านไป
 ไม่นานนัก แต่ก็เพียงพอที่จะทำให้ป่าชุมชนต้นน้ำได้อยู่
 อย่างสงบ โดยปราศจากการคุกคามจากน้ำมือมนุษย์
 คนในชุมชนลุกขึ้นมาช่วยดูแลป่า กระทั่งปัจจุบันป่าต้นน้ำ
 บ้านห้วยนาฟื้นฟูจนกลับมีสภาพอุดมสมบูรณ์ขึ้นอย่าง
 เห็นได้ชัด

ครั้งนั้น...เยาวชนกลุ่มหนึ่งในพื้นที่รวมตัวกันทำ
 โครงการอย่างมุ่งมั่น เพราะทุกคนกำลังเผชิญหน้ากับ
 ปัญหาขาดแคลนน้ำดื่มมาใช้ ปฏิเสธไม่ได้ว่าแกนนำ
 โครงการอนุรักษ์ป่าชุมชนต้นน้ำ ภายใต้โครงการ
 เสริมศักยภาพเครือข่ายเยาวชนจังหวัดน่านในปีแรก
 ที่ดำเนินการโดยมูลนิธิส่งเสริมการเรียนรู้ชุมชน (วัด
 ไป่งคำ) และสนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุน

การสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) มูลนิธิสยามกัมมาจล ธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน) มีส่วนร่วมผลักดัน และส่งเสริมให้กลุ่มเด็กและเยาวชน รวมทั้งผู้ใหญ่ใน ชุมชน หันมาให้ความร่วมมือและสนใจฟื้นฟูป่าอย่าง จริงจัง เสียงตอบรับจากครั้งนั้นสะท้อนว่า “เพราะเด็ก นำจริง ผู้ใหญ่จึงยินดีตาม”

สานต่องานเดิม...เพื่อความยั่งยืน ของป่าต้นน้ำ

นิ - จิรัชญา โฉนันทน์ หนึ่งในแกนนำเยาวชนจาก โครงการอนุรักษ์ป่าชุมชนต้นน้ำปีที่แล้ว ที่ปีนี้กลายเป็น แกนนำหลักทำโครงการเส้นทางศึกษาธรรมชาติป่า ชุมชนบ้านห้วยนาอย่างเต็มตัว เนื่องจากแกนนำรุ่นก่อน จบการศึกษาและวางมือให้รุ่นน้องเข้ามารับช่วงต่อ หน้าที่ ของนี้จึงเริ่มตั้งแต่ค้นหาแกนนำรุ่นใหม่ คิดวางแผนการ ทำงาน การประสานงาน และแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า เมื่อต้องลงมือปฏิบัติงานจริง

“ปีที่แล้วเรายังมือใหม่ ทำโครงการแบบลองผิดลองถูก ปีนี้รู้สึกทำงานง่ายขึ้น พวกเราคิดเอง เขียนโครงการเอง

ทุกอย่าง ทั้งที่มาของโครงการ วัตถุประสงค์ เป้าหมาย และทำงานประมาณได้เอง กลายเป็นว่าปีนี้เราอยากทำ อะไร อะไรที่คิดว่าทำได้เราเขียนหมด”

จากเป้าหมายปีแรก คือ การฟื้นฟูป่า สำหรับปี นี้และทีมงานคาดหวังว่า โครงการเส้นทางศึกษาธรรมชาติ ป่าชุมชนบ้านห้วยนา จะต้องสร้างความเปลี่ยนแปลงให้เกิด ขึ้น 2 ระดับ ได้แก่ ระดับแรก ให้เส้นทางศึกษาธรรมชาติ เป็น “เส้นทางแหล่งอาหารของคนในชุมชนและชุมชน ช้างเคียง” รวมทั้งเป็นเส้นทางศึกษาเรียนรู้ด้านชีววิทยา แก่นักเรียนในโรงเรียนต่าง ๆ และระดับที่สอง ถือว่าเป็น เป้าหมายสูงสุดของโครงการ คือ การยกระดับป่าชุมชน ต้นน้ำบ้านห้วยนาให้เป็น “แหล่งเรียนรู้และเส้นทางศึกษา ธรรมชาติ” ที่พร้อมเปิดรับผู้สนใจและนักท่องเที่ยวที่มี ใจรักป่า ได้เข้ามาสัมผัสธรรมชาติอย่างใกล้ชิด โดยมีเด็ก และเยาวชนในชุมชนเป็นมัคคุเทศก์คอยนำทาง ในส่วน ของกิจกรรมมัคคุเทศก์ นิย้าถึงวัตถุประสงค์สำคัญว่า ส่วนหนึ่งเพื่อช่วยแนะนำและให้ความรู้แก่ผู้ที่เข้ามา เยี่ยมชมเส้นทางศึกษาธรรมชาติ และอีกส่วนหนึ่งเพื่อ ปลุกฝังให้เด็กและเยาวชนรู้จักและเห็นความสำคัญ ของป่าต้นน้ำในชุมชนของตนเอง

“ทีมงานคาดหวังว่า โครงการเส้นทางศึกษาธรรมชาติป่าชุมชนบ้านหวนา จะต้องสร้างความเปลี่ยนแปลงให้เกิดขึ้น 2 ระดับ ได้แก่ ระดับแรก ให้เส้นทางศึกษาธรรมชาติเป็นเส้นทางแหล่งอาหารของคนในชุมชนและชุมชนข้างเคียง รวมถึงเป็นเส้นทางศึกษาเรียนรู้ด้านชีววิทยาแก่นักเรียนในโรงเรียนต่างๆ และระดับที่สอง ยกระดับป่าชุมชนต้นน้ำบ้านหวนาให้เป็น “แหล่งเรียนรู้และเส้นทางศึกษาธรรมชาติ” ที่พร้อมเปิดรับผู้สนใจและนักท่องเที่ยวที่ใจรักป่า ได้เข้ามาสัมผัสธรรมชาติอย่างใกล้ชิด”

“เราต้องใช้เวลาฝึกฝนน้อยๆ มัคคุเทศก์ ที่มาจากบ้านหวนา บ้านป่าแดด และบ้านพงษ์ ที่สนใจเข้ามาทำโครงการ ด้วยการชวนกันมาสำรวจพื้นที่ มาซ่อม และหาแก่นนำรุ่นถัดไปมาร่วมเรียนรู้ต่อไปเรื่อยๆ” นิ ขยายความ

เก็บข้อมูล พร้อมปลูกหัวใจรักป่า

ทีมงานเริ่มต้นโครงการด้วยการประสานงานขอความร่วมมือจากผู้ใหญ่บ้านและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น หน่วยจัดการต้นน้ำน้ำพงษ์ ก่อนเป็นลำดับแรก ตั้งต้นจากการเข้าไปอธิบายเป้าหมายการทำโครงการให้แต่ละฝ่ายได้รับทราบ

“ปีที่แล้วเราช่วยกันฟื้นฟูป่าแล้ว ปีนี้เราอยากทำเส้นทางศึกษาธรรมชาติในป่าชุมชน เพื่อเชิญชวนคนอื่นให้เข้ามาเที่ยวชมป่าของเรา” นิ เล่าถึงวิสัยทัศน์เพื่ออธิบายเป้าหมายการทำโครงการแบบกระชับ

หลังจากหาแนวร่วมได้แล้ว ทีมงานจึงช่วยกันออกแบบชุดจัดเก็บข้อมูลพืชพันธุ์ไม้ในป่าเพิ่มเติมจากปีที่แล้ว เจมส์ - ชวกร โงงไชยราช ที่ร่วมหัวจมท้ายทำโครงการมาตั้งแต่ปีที่ 1 เล่าย้อนถึงการทำงานที่เชื่อมโยงจากปีแรกว่า ปีก่อนพวกเขาจัดเก็บข้อมูลพืชสมุนไพรและต้นไม้หายาก เพื่อประเมินความสมบูรณ์ของป่าในแต่ละชั้น ปีนี้จึงตั้งใจเก็บข้อมูลเห็ด หน่อไม้ และผลไม้ที่สามารถเก็บมารับประทานได้ แล้วผนวกข้อมูลจากแบบสำรวจทั้งหมดเข้าด้วยกันเพื่อให้มีข้อมูลของป่าที่หลากหลายครอบคลุม

เจมส์ ย้ำว่า โครงการของพวกเขาในกลุ่มเป้าหมายสำคัญ คือ เด็กและเยาวชนในชุมชน โดยเฉพาะน้องๆ ชั้นประถมศึกษา ทั้งนี้เพื่อปูพื้นฐานให้เด็กและเยาวชนมีความรู้ จนเกิดความรักในผืนป่าของตนเอง ด้วยเหตุนี้เมื่อเตรียมชุดจัดเก็บข้อมูลพร้อมสรรพ ทีมงานจึงนำน้องๆ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 - 6 จากโรงเรียนบ้านป่าแดด ลงพื้นที่สำรวจป่า พร้อมกับเจ้าหน้าที่หน่วยจัดการต้นน้ำ แต่ก็มีเหตุการณ์ที่ไม่คาดคิดเกิดขึ้นจนได้

“ลงสำรวจครั้งแรกพาน้องๆ ไปด้วย เขาสนใจถามข้อมูลเยอะมากก็จริง แต่ยังหวังเล่น ส่วนใหญ่เลยไม่ได้บันทึกข้อมูล ส่วนข้อมูลที่บันทึกได้ก็มีความผิดพลาดเยอะ น้องบางคนทำแบบสำรวจข้อมูลหายากก็มี เราเลยต้องวางแผนไปกันเองครั้งที่ 2” เจมส์ เล่าถึงบทเรียนที่ได้รับจากการสำรวจป่าครั้งแรก

นิ เล่าต่อว่า การสำรวจครั้งที่ 2 ใช้วิธีลงสำรวจตามจุดสำคัญ 8 จุดที่กำหนดเป็นเส้นทางศึกษาธรรมชาติ บันทึกระยะทางได้ทั้งหมด 2.6 กิโลเมตร ส่วนครั้งที่ 3 เป็นการลงพื้นที่ถ่ายรูป เพื่อนำเสนอภาพลงในแผนที่เส้นทางเดินป่า พร้อมเก็บข้อมูลประเภทเห็ดและหน่อไม้ที่เจอระหว่างทาง และสำรวจพืชผักกินได้ริมห้วย ทั้งนี้พืชผักที่พบส่วนใหญ่เป็นจำพวกผักกูดและใบเฟิร์น ส่วนเห็ดที่สามารถรับประทานได้ ได้แก่ เห็ดด่าน เห็ดเครื่อง เห็ดแดง เห็ดไข่ และเห็ดถอบ เป็นต้น

“การกำโครงการมีกลุ่มเป้าหมายสำคัญ คือ เด็กและเยาวชนในชุมชน โดยเอพาน้องๆ ชั้นประถมศึกษา ทั้งนี้เพื่อปูพื้นฐานให้เด็กและเยาวชน มีความรู้ จนเกิดความรักในผืนป่าของตนเอง”

ทั้งนี้ นอกเหนือจากการเก็บข้อมูลพืชพรรณธรรมชาติซึ่งเป็นเป้าหมายหลักแล้ว การลงสำรวจพื้นที่ป่า ลัดเลาะลำห้วยยังทำให้กลุ่มเยาวชนแกนนำมีโอกาสได้เห็นระบบประปาภูเขาซึ่งเป็นแหล่งน้ำดื่ม น้ำใช้ที่สำคัญของชุมชน

“ตอนแรกเราไม่ได้นึกถึงระบบประปาภูเขาเลย แต่พอไปสำรวจกลับพบว่าประปาภูเขาเป็นส่วนหนึ่งของเส้นทางศึกษาธรรมชาติที่เรากำหนดไว้ ก็เลยสามารถเชื่อมโยงเรื่องป่ากับน้ำเข้าด้วยกันได้แบบลงตัวมาก” นิ กล่าว

กุนมบุษย์...กุนที่ยังยืนของชุมชน

แผนการทำงานระหว่างทีมงานกับคนในชุมชน ถูกออกแบบขึ้นโดยการวิเคราะห์บทบาทหน้าที่ของผู้เกี่ยวข้อง รวมถึงความสัมพันธ์ในกลุ่มเครือญาติที่สามารถช่วยสนับสนุนการทำกิจกรรมในแต่ละส่วน

นิ บอกว่า พื้นที่ชุมชนบ้านหวนา หมู่ 9 เป็นจุดหลักของป่าชุมชนต้นน้ำ ซึ่งเป็นชุมชนขนาดเล็กกราว 51 ครัวเรือน ทีมงานจึงขอความร่วมมือจากผู้ใหญ่ในชุมชน

ให้ส่งตัวแทนบ้านละ 1 คนเพื่อเข้ามารับรู้ข้อมูลการทำกิจกรรมของเยาวชน โดยมี **ลุงเหลิม - เฉลิม เขียนนา** และ **หนานชัย - ชรรค์ชัย หิมมะวัน** สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล และ **ลุงนวล ยานันท์ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 9** รวมทั้งผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านหมู่ 9 เป็นผู้ใหญ่ใจดีอยู่เบื้องหลังคอยช่วยกระตุ้นคนในชุมชนให้มาเข้าร่วมกิจกรรม

“เราเลือกขอความร่วมมือจากผู้ใหญ่ที่เป็นผู้นำชุมชน และคนที่เคยทำงานร่วมกันมาก่อนในโครงการปีแรก แล้วได้รับความร่วมมือจากเขาเป็นอย่างดีให้มาช่วยเป็นกองหนุนการทำโครงการในปีที่ 2 อีก” เจมส์ อธิบาย

นอกเหนือจากการสำรวจป่าเพื่อเก็บข้อมูล การทำป้ายชื่อต้นไม้ไปติดตามต้นไม้ใหญ่ในป่า เป็นอีกหนึ่งงานที่กลุ่มเยาวชนขอความร่วมมือจากเจ้าหน้าที่หน่วยจัดการต้นน้ำให้ช่วยพาเข้าไปสำรวจป่า กระทั่งนำป้ายไปติดตั้งอย่างถูกต้อง

“เราจำได้ว่าตอนแรกพวกเราขึ้นไปสำรวจ เราแทบไม่รู้จักต้นไม้กันเลย พอมาทำเส้นทางศึกษาธรรมชาติเลยคิดว่าต้องทำให้คนที่เข้ามาเยี่ยมชมรู้จักต้นไม้ด้วยป้ายนี้แหละเป็นคำตอบ” เจมส์ กล่าว

“การให้น้อง ๆ ได้วิเคราะห์จุดอ่อนจุดแข็งของตัวเอง ทบทวนสิ่งที่ตัวเองเคยทำในปีที่ผ่านมา รวมถึงมองหาทุนในชุมชนที่มีอยู่ ก็เพื่อสร้างความเชื่อมโยงทางความคิด จนทำให้ทีมงานมองเห็นศักยภาพของตัวเองที่จะต่อยอดโครงการปีที่สองไปในทิศทางที่สอดคล้องกับการทำโครงการปีแรกได้อย่างเป็นลำดับขั้นตอน”

ปลายทางของโครงการ คือ การเปิดเส้นทางศึกษาธรรมชาติป่าชุมชนบ้านห้วยนา ด้วยเหตุนี้ทีมงานจึงต้องวางแผนประชาสัมพันธ์ให้คนในพื้นที่และชุมชนข้างเคียง รวมทั้งสาธารณชนได้รับทราบข้อมูลข่าวสารก่อนถึงวันเปิดเส้นทางศึกษาธรรมชาติอย่างเป็นทางการ

นิ วางแผนติดต่อขอความร่วมมือจากผู้นำชุมชน ให้ประกาศเสียงตามสาย กระจายข่าวสารทางเพจเฟซบุ๊ก และทางไลน์กลุ่ม รวมทั้งประสานความร่วมมือกับโรงเรียนกลุ่มเป้าหมายในพื้นที่ทั้ง 5 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนบ้านป่าแดด โรงเรียนบ้านดู่พงษ์ โรงเรียนศรีนาม่าน โรงเรียนบ้านศรีบุญเรือง และโรงเรียนสบยาง เพื่อนำเด็กและเยาวชนมาเข้าร่วมกิจกรรมในวันเปิดเส้นทาง

“พวกเราประสานงานกับ ผอ.ธีรชัย เชียงทอง ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านป่าแดดให้ช่วยติดต่อโรงเรียนต่าง ๆ เนื่องจาก ผอ.เป็นหัวหน้าเครือข่ายโรงเรียนขนาดเล็ก อ.สันติสุข” นิ อธิบายขั้นตอนการทำงาน

“ในวันเปิดเส้นทางศึกษาธรรมชาติ พวกเราจะแบ่งหน้าที่เข้าไปประจำตามจุดทั้ง 8 จุด เพื่อคอยให้ข้อมูลแก่ผู้ที่มาร่วมงาน และขอความร่วมมือจากลุงนวลและเจ้าหน้าที่หน่วยจัดการต้นน้ำคอยประกบน้อง ๆ มัคคุเทศก์เพื่อในกรณีที่ไม่สามารถให้ข้อมูลได้ครบถ้วน” เจมส์ กล่าว

พัฒนางาน พัฒนาตน

ไม่เพียงแต่วางแผนดำเนินโครงการแต่ละขั้นตอนอย่างรัดกุมเพื่อให้งานบรรลุเป้าหมาย บางครั้งทีมงานยังได้ขอความช่วยเหลือจากทีมพี่เลี้ยงโครงการให้มาช่วยถอดบทเรียนการทำงาน เพื่อช่วยเติมเต็มและให้ทีมเห็นจุดที่จะพัฒนาการทำงานให้ดียิ่งขึ้น

“บางครั้งเราวางแผนทำกิจกรรม อาจตกหล่นประเด็นสำคัญบางอย่างไป พี่ ๆ จะเข้ามาช่วยดู ชวนให้เราคิด ทบทวนสิ่งที่ทำ ทำให้ได้เห็นข้อบกพร่องหรือสิ่งที่เรานึกไม่ถึง อย่างในวันเปิดเส้นทางศึกษาธรรมชาติ เราได้ข้อเสนอแนะเพื่อวัดความสำเร็จของการทำโครงการด้วยการลงทะเบียนผู้มาร่วมงานแล้วนำสถิติไปเปรียบเทียบกับผู้ที่มาร่วมโครงการในปีที่แล้ว” นิ กล่าว

แต่ม - จูติรัตน์ สุทธิเขต พี่เลี้ยงโครงการเสริมศักยภาพเครือข่ายเยาวชนจังหวัดน่าน กล่าวว่า การให้น้อง ๆ ได้วิเคราะห์จุดอ่อนจุดแข็งของตัวเอง ทบทวนสิ่งที่ตัวเองเคยทำในปีที่ผ่านมา รวมถึงมองหาทุนในชุมชนที่มีอยู่ ก็เพื่อสร้างความเชื่อมโยงทางความคิด จนทำให้ทีมงานมองเห็นศักยภาพของตัวเองที่จะต่อยอดโครงการปีที่สองไปในทิศทางที่สอดคล้องกับการทำโครงการปีแรกอย่างเป็นลำดับขั้นตอนได้

ขณะที่ นิ เสร็จว่า การถอดบทเรียนมีประโยชน์ช่วยสะท้อนให้แต่ละคนเห็นตัวเอง เธอเล่าถึงการเปลี่ยนแปลงในตัวเองว่า มีพัฒนาการด้านความกล้าแสดงออกด้านการพูดมากที่สุด จากเดิมเป็นคนเงียบๆ ไม่พูดไม่จาและไม่สูงส่งกับคนแปลกหน้า แต่ด้วยภาระหน้าที่และความรับผิดชอบที่มีต่อโครงการตั้งแต่ปีแรกกระทั่งก้าวสู่ปีที่สอง สิ่งนี้ผลักดันให้เธอต้องพูดในสิ่งที่ตัวเองและกลุ่มเยาวชนแกนนำร่วมกันทำ ทั้งนี้เพื่อนำเสนอข้อมูลข่าวสาร รวมทั้งความคิดเห็นต่างๆ ให้ทั้งคนภายในและภายนอกชุมชนได้รับทราบและเข้าใจอย่างถูกต้อง

นิ ยอมรับอย่างเต็มปากว่า ก่อนหน้านี้เธอเคยนำทีมแบบเผด็จการด้วยการสั่งให้เพื่อนสมาชิกทำตามที่ตัวเองต้องการ แต่ปัจจุบันเธอมีภาวะความเป็นผู้นำและเห็นคุณค่าของการทำงานเป็นทีม ผลจากการเปลี่ยนแปลงทำให้สามารถดำเนินโครงการได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

“มีครั้งหนึ่งที่เราสั่งให้คนอื่นทำแล้วไม่มีใครทำตามที่สั่ง เลยต้องกลับมาคิดทบทวนตัวเองใหม่ แล้วคิดได้ว่า

เราควรรับฟังความคิดเห็นคนอื่นด้วย ถ้าฟังเราจะได้ความคิดเห็นที่หลากหลาย แล้วนำไอเดียของแต่ละคนมาผสมผสานกันได้ความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งดีกว่าการคิดเองคนเดียวแล้วบอกให้คนอื่นทำตาม บางครั้งถ้าเราไม่ฟังจะไม่มีทางรู้เลยว่าคนอื่นมีปัญหาอะไรบ้าง” นิ อธิบาย

ด้าน ริ - กรรณิการ์ แซ่หว่าง รุ่นน้องที่ได้รับคำชักชวนจากนิให้มาเข้าร่วมโครงการ บอกว่า เธอมาร่วมกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง เพราะชอบที่ได้ไปพบเจอเพื่อนใหม่ ชอบการอบรมแลกเปลี่ยนประสบการณ์ความรู้กับเพื่อนกลุ่มอื่นๆ ในโครงการ

“ปกติเป็นคนชอบพูด แต่ไม่กล้าแสดงออกต่อหน้าคนที่ไม่รู้จัก หลังจากได้เข้าร่วมกิจกรรมก็รู้สึกที่ตัวเองเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีเพื่อนเยอะขึ้น และได้รับความรู้จากคนอื่น ๆ เอาเข้าจริงทำโครงการนี้เหนื่อยมาก ต้องแบ่งเวลาเรียนและเวลาทำโครงการ มีครั้งหนึ่งใช้เวลาคิดทำแผนงานชิ้นหนึ่งนานมาก แต่เราทำข้ามขั้นตอนจนต้องทำใหม่ก็รู้สึกท้อแต่ได้กำลังใจจากพี่ๆ ทำให้รู้สึกว่าการสิ่งที่ทำอยู่ไม่ใช่เพื่อใคร แต่เพื่อตัวเอง เพื่อป่าของเรา” ริ กล่าว

“มีครั้งหนึ่งที่เราสั่งให้คนอื่นทำแล้วไม่มีใครทำตามทีสั่ง เลยต้องกลับมาคิดทบทวนตัวเองใหม่ แล้วคิดว่าเราควรรับฟังความคิดเห็นคนอื่นด้วย ถ้าฟังเราจะได้ความคิดเห็นที่หลากหลาย แล้วนำไอเดียของแต่ละคนมาผสมผสานกันได้ความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งดีกว่าการคิดเองคนเดียวแล้วบอกให้คนอื่นทำตาม หรือบางครั้งถ้าเราไม่ฟังจะไม่มีทางรู้เลยว่าคนอื่นมีปัญหาอะไรบ้าง”

แคท - วรกานต์ ดาวทอง เพื่อนสนิทอีกคนของนิ เล่าว่า การทำโครงการเปิดประสบการณ์การใช้ชีวิตให้เธอได้ทำในสิ่งที่ต่างออกไปนอกเหนือจากการเรียน และการเล่นโทรศัพท์มือถืออยู่กับบ้าน

“สมัยเด็กเราเคยเข้ามาเห็นป่าที่สมบูรณ์ พอโตขึ้นเราเห็นป่าเสื่อมโทรมลงไปกับตา ต้นไม้ในป่ามีน้อยลง หน้าแล้งเราก็ไม่มีน้ำใช้ พอเข้ามาทำกิจกรรมแล้วเห็นป่าอุดมสมบูรณ์ขึ้นมาอีกครั้ง เรารู้สึกภูมิใจในสิ่งที่ทำอยากทำต่อไปเรื่อยๆ อยากให้ป่ากลับมาเป็นแหล่งอาหารของคนในชุมชนและเป็นแหล่งเรียนรู้ให้กับคนอื่นได้”

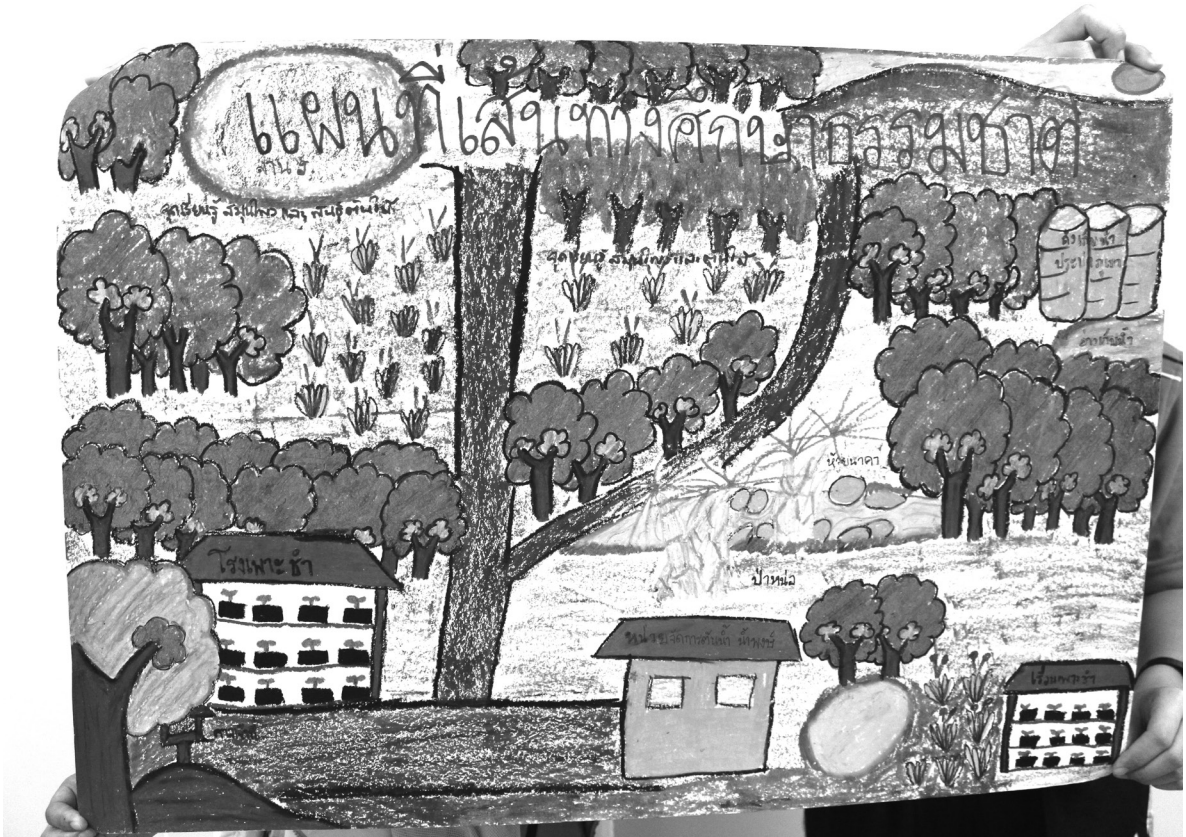
การเรียนรู้ผ่านการลงมือทำโครงการตั้งแต่ปีแรก ทำให้ทีมงานเลือกใช้วิธีเชิญชวนเด็กและเยาวชนที่สนใจให้มาเข้าร่วมกิจกรรม โดยไม่ใช้วิธีบังคับหรือเกณฑ์คนเข้ามา นิ ย้ำว่า การทำโครงการแต่ละขั้นตอนเป็นด้านวัดความอดทนและความสนใจของคนที่จะเข้าร่วมโครงการ หรือต้องการพัฒนาตัวเองอยู่แล้ว หากใครทำไม่ได้หรือทำไม่ไหว ส่วนใหญ่จะถอยไปเอง

“ความตั้งใจทำโครงการจากปีที่แล้ว เป็นบทพิสูจน์หนึ่งที่แสดงให้เห็นให้ผู้ใหญ่ในชุมชนและน้อง ๆ เห็นว่าเราไม่ได้ทำเล่น ๆ พวกเราคิดและลงมือทำอย่างเอาจริงเอาจัง เราทำโครงการด้วยความจริงจัง เลยได้รับความร่วมมือจากทุกคน ด้วยความมุ่งมั่นจะปลูกป่าในใจคน แล้วเราก็ทำได้” นิ กล่าวทิ้งท้าย

เสียงสะท้อนจากชุมชน

ครูลอง - จำลอง หลวงขาว ที่ปรึกษาโครงการ และครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านป่าแดด กล่าวยืนยันว่า ผลจากความตั้งใจและทำด้วยใจของกลุ่มแกนนำเยาวชนตั้งแต่รุ่นแรกทำให้การทำงานร่วมกับชุมชนและการประสานงานกับโรงเรียนในเครือข่ายเป็นไปอย่างราบรื่น

**“เด็ก ๆ ต้องเสียสละชีวิตส่วนตัว และสละเวลามาทำโครงการ
บางคนทะเลาะกับทางบ้าน เพราะที่บ้านทำไร่ข้าวโพด
ซึ่งไม่สอดคล้องกับเป้าหมายของโครงการที่ต้องการ
อนุรักษ์พื้นที่ป่าจากการบุกรุก แต่เขาก็ยืนยันที่จะทำ
จนตอนนี้ทางบ้านเข้าใจและยอมรับได้มากขึ้น”**

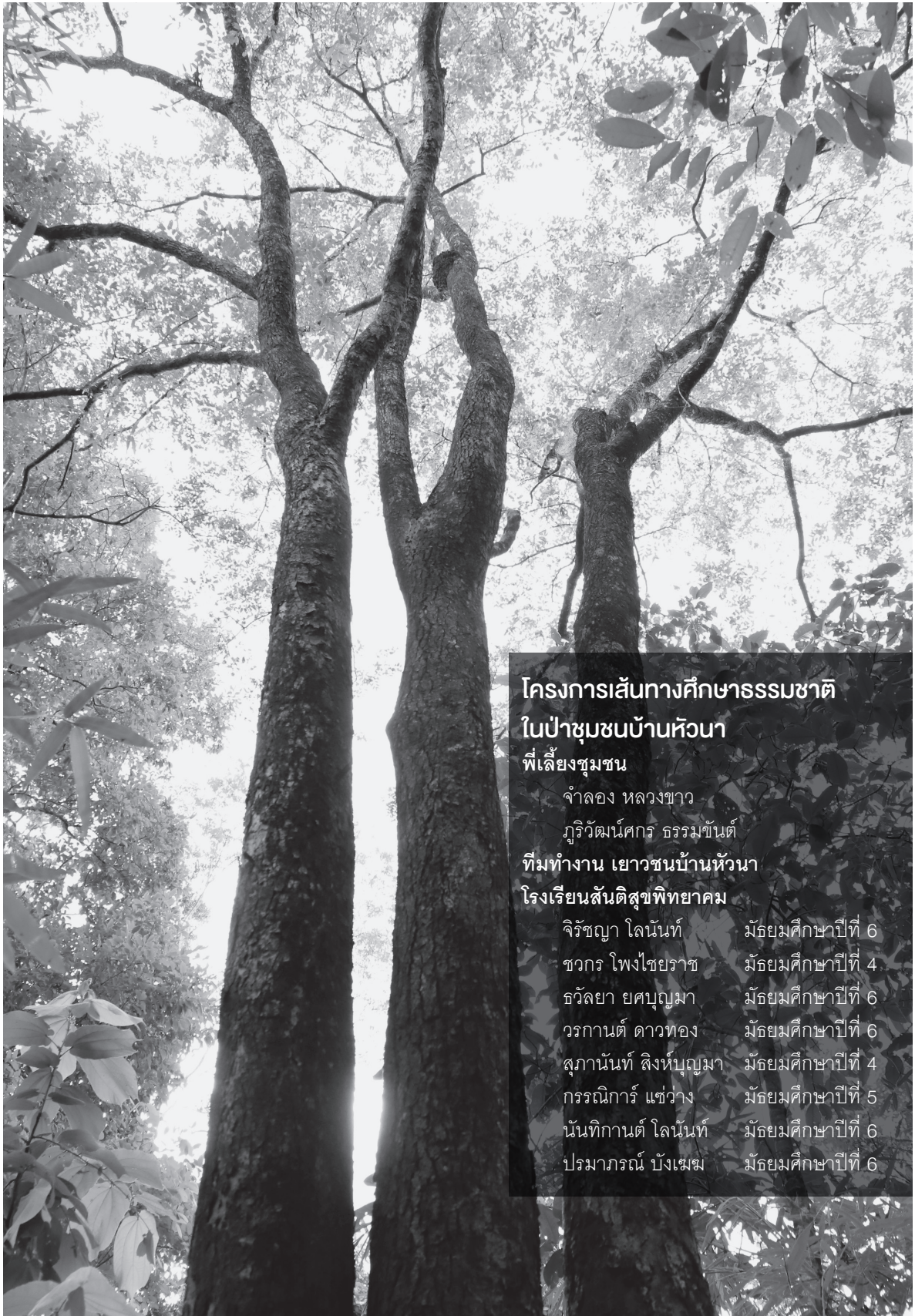
“จากที่ชาวบ้านไม่สนใจ พอเห็นเด็ก ๆ ทำจริง ชาวบ้านก็ให้ความร่วมมือ
เข้ามาช่วยเด็กทำ พอได้เข้ามาร่วมกิจกรรมกับเด็ก ได้เห็นเด็ก ๆ ร่วมไม้ร่วมมือ
กันดี ชาวบ้านก็เริ่มยอมรับ นอกจากผู้ใหญ่แล้ว เด็กจากบ้านพงษ์กับบ้านป่าแดด
หลังจากได้เข้าร่วมโครงการ เห็นป่าบ้านห้วยนาพื้นที่ฟื้นฟูจากฝีมือของตัวเอง
เขาก็อยากกลับไปพัฒนาป่าบ้านตัวเองด้วย เด็ก ๆ มีความสุขที่ได้ทำกิจกรรม
ร่วมกัน มีปัญหาอะไรก็มานั่งพูดคุยกันได้ทุกเรื่อง”

ครูเกษม - ภูริวัฒน์ศกร ธรรมขันต์ ที่ปรึกษาโครงการ และครูประจำชั้น
ประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านป่าแดด กล่าวถึงการทำงานของกลุ่มแกนนำ
ว่า กลุ่มเยาวชนมีศักยภาพในการสานต่องานจากรุ่นสู่รุ่นได้อย่างต่อเนื่อง
อีกทั้งมีความอดทนต่อสภาวะความกดดันรอบด้าน ทั้งจากการเรียนและ
ครอบครัว ทั้งนี้การดำเนินโครงการจะมีรุ่นพี่ที่ผ่านการเรียนรู้และเข้าใจ
กระบวนการทำงาน เป็นผู้สอนและถ่ายทอดความรู้ให้รุ่นน้องได้เป็นอย่างดี

“เด็ก ๆ ต้องเสียสละชีวิตส่วนตัวและสละเวลามาทำโครงการ บางคนทะเลาะ
กับทางบ้าน เพราะที่บ้านทำไร่ข้าวโพดซึ่งไม่สอดคล้องกับเป้าหมายของโครงการ
ที่ต้องการอนุรักษ์พื้นที่ป่าจากการบุกรุก แต่เขาก็ยืนยันที่จะทำ จนตอนนี้ทาง
บ้านเข้าใจและยอมรับได้มากขึ้น” ครูเกษม กล่าว

เพื่อไปถึงเป้าหมายที่วาดฝัน เด็ก เยาวชน และผู้ใหญ่ในชุมชนกำลัง
ร่วมกันเรียนรู้ และดูแลป่าอย่างมุ่งมั่น โดยเฉพาะเด็กและเยาวชน ที่จะ
ใช้ชีวิตอิงอาศัยป่าในวันนี้และอนาคตข้างหน้าอีกยาวนาน พวกเขาเห็น
แล้วว่า คนกับป่าเชื่อมโยงและอิงอาศัยกันอย่างไร ป่ามีคุณค่าอันนับ และ
คนล้วนใช้ประโยชน์จากป่า แต่นอกจากการ “รับรู้” และ “เห็นคุณค่า” ของ
ป่าแล้ว “หัวใจรักป่า” ของพวกเขา กำลังค่อย ๆ บ่มเพาะขึ้น เพื่อช่วย
ปกป้องดูแลป่าให้ยังประโยชน์ต่อส่วนรวมตราบนานเท่านาน

โครงการเส้นทางศึกษารัฐมนตรี ในป่าชุมชนบ้านห้วยนา

ที่เลี้ยงชุมชน

จำลอง หลวงชาว

ภูริวัฒน์ศกร ธรรมขันธ์

ทีมงาน เขาวชนบ้านห้วยนา

โรงเรียนสันติสุขพิทยาคม

จิรัชญา โฉนันท์ มัธยมศึกษาปีที่ 6

ชวกร โฟงไชยราช มัธยมศึกษาปีที่ 4

ธวัลยา ยศบุญมา มัธยมศึกษาปีที่ 6

วรกานต์ ดาวทอง มัธยมศึกษาปีที่ 6

สุภานันท์ สิงห์บุญมา มัธยมศึกษาปีที่ 4

กรรณิการ์ แซ่ว่าง มัธยมศึกษาปีที่ 5

นันทิกานต์ โฉนันท์ มัธยมศึกษาปีที่ 6

ปรมาภรณ์ บังเซม มัธยมศึกษาปีที่ 6